

Byggnadsordning för staden Karlstad 1866

I nåder stadfäst av kung Carl den 16 november 1866.

*Här ingår endast de avsnitt som berör byggnadernas brandskydd. Avskrift från handskrivet original. Accepterad av länsstyrelsen 23 maj 1866. Tidens omfattande kommatering har för-
enklat något och ett par frågetecken markerar att betydelsen är osäker. Utdrag och avskrift
gjord april 2021 av Värmlands Brandhistoriska Klubb (Björn Albinson).*

§ 1

Torg, gator och tomer i staden utlägges i enlighet med den av Kongl Maj:t den 29 december 1865 i Nåder fastställda plan för gatu- och tomtregleringen härstädes skolandet i sammanhang härmed marken avvägas och den höjd bestämmas, som ytan bör ha i och för vattnets avlopp

§ 2

Ovannämnda plan skall jämväl, i vad den avser nu icke avbrända delar av staden eller de nya stadsdelarna, bringas till verkställighet i den ordning tillfälle därtill yppas

§ 7

Mom 1. Tomt varå husen avbrunnit skall inom sju år därefter ånyo bebyggas men emellertid med staket inhägnas på sätt som är stadgat.

§ 10

Hus må uppföras av sten, kalkbruk, korsvirke eller annat tjänligt ämne. Hus av trä eller korsvirke vid Kungs-, Tingvalla, Norr och Södra Torg, Salttorget och Dikesgatorna, ävensom de söder om Hammarviksgatan utlagda nya gator samt Stora Torget, skola ovillkorligen kalk- eller stenreveteras inom sex år efter byggnadens fullbordan.

Vid nämnda gator och Stora Torget få icke uppföras lägre byggnader än tvåvånings av minst tjugosju fots höjd från gatans körbana till takstolen, stenfot däruti inberäknad och må ej under förevändning att taket framledes skall nedtagas och våningen uppföras, byggnad vid berörda gator och torg till en början med allenast en våning uppföras.

§ 11

Hus av trä eller korsvirke får ej innehålla fler än två våningar och höjden icke överskrida 35 fot ifrån gatan till takfoten, höjden till takfoten beräknas från markens högsta punkt.

§ 12

Boningsrum med eldstad få på vinden i tvåvåningshus trähus anbringas endast i frontespis åt gårdarna, men icke åt husets gavlar

§ 13

Vindar skola göras ljusa och rymliga samt förses med fönster eller med takpannor av glas. På uthus där endast gluggar använda skola dessa med luckor förses

§ 15

På samma tomt må uthus av trä, som är avsett till förvaringsrum av hö, halm, ved eller annat eldfarligt material ej uppföras närmare boningshus än 16 fot, utan att brandmur dem emellan anbringas.

§ 16

Ända till grannens tomt må hus av vad byggnadsmaterial som helst uppföras, med iakttagande dock att emellan hus av annat material än tegel eller sten, brandmur anläggas i enlighet med § 17

§ 17

Mom 1 a)

Emellan trähus anlägges brandmurar av 1,5 fots tjocklek i nedre och 1 fot i övre avdelningen. Brandmur skall uppföras på grund av gråsten, som vilar på rustvirke av fem fots bredd, nedbäddad i lera på 3,5 fots djup under gårdens yta, därest ej till följd av markens beskaffenhet andra föreskrifter varda i vederbörande ordning meddelade. Brandmur skall uppdragas en fot över taket

Mom 1 b)

Då tomt bebygges närmare än tre fot från tomtgränsen åligger tomtägaren att lägga grund till brandmur; dock behöver sådan icke uppföras förrän sig visat, om granne bygger närmare avstånd än tjuugo fot därifrån, i vilket fall brandmur genast skall uppföras. Karm för brandmur i skiljelinjen tillsläpps till hälften av vardera tomten. Då granne bygger vid (?) en redan uppförd brandmur skall han till hälften delta i kostnaden för grundens läggande och murens uppförande till den höjd och längd som han själva behöver av densamma sig begagna. Behöver han högre eller längre brandmur må han sådant ensamt bekosta.

Mom 1 c)

Då brandmur uppföres emot trähus tillser byggnadsnämnden att muren förses med förankring eller andra stöd. Bjälkar få i brandmur ej stiga längre in än sju tum och byggankare skola emot grannes tomt med mur av en sten på kant utanför förbländas. Inga bjälkar vare sig i brandmur eller andra murar tillåts läggas på så kallade murförband längs muren utan skola bjälkändarna läggas på ett murskift med underlagd træklo under var bjälkända.

Mom 1 d)

Den del av brandmuren som för två tomtägare är gemensam kommer att av dem samfällt underhållas, ävensom murens betäckning änskönt husens höjd är olika; men den övriga delen av muren underhålls endast av den som därav sig begagna. Den som uppför mur av sten eller tegel, vare berättigad att uppföra gavelmuren till hälften av den för brand föreskrivna tjockleken in på grannens tomt, i vilket fall gavelmuren anses såsom brandmur, till följd varav granne, som bygger därtill skall delta i kostnaden. Så som för brandmurens uppförande och vare den som bygger stenhus berättigad att sådan mur såsom vägg till sitt hus begagna. Uppförs boningshus av trä emot boningshus av sten eller brandmur skall huset av trä alltid förses med särskild egen vägg.

Mom 2

Då brandmur mellan uthus uppförs skola taken luta från brandmuren inåt vars och ens gård. Var och en äger rätt att begagna brandmur som vägg då den är så säkert uppförd att någon fara för ras ej inträffar.

Mom 3 *handlar om tvister kring brandmurar*

Mom 4

Om någon ej vill bygga hela fasaden åt gatan befrias han från brandmurs uppförande om han av sin tomt lämnar minst 10 fot mot angränsande tomt. Samma utrymme lämnas emellan uthus och tomtgräns där ej brandmur uppförs. I det lämnade mellanrummet bör företrädesvis plantering anläggas. Är bägge eller endera av angränsande tomter bebygga emot tomtgränsen utan att brandmur blivit uppförd skall å bägge tomterna tio fots bredd från tomtlinjen hållas fri från upplag av effekter och dylikt.

§ 20

Källare under hus skall vara murad och försedd med välvt eller platt tak, vilket senare dock gipsas eller rappas då takbjälklag av trä används.

§ 21

Alla murar för kökspisar, kakelugnar, skorstenrör och pipa skola uppdragas från mark på fast och säker grund av gråsten med brandmur eller kallvägg på alla sidor skilda från timmer eller trävirke och utan att vila på bjälkar eller träväggar. Kallväggar till spisar och större eldstäder skola vara minst en fot tjocka, i höjd genomgående bjälklag lika långa med eldstaden (?) Rör och pipa uppdrages till skorstenens översta kant och där murar passera trossbotten, bör den alltid ha en fots mur mellan trä och pipans innerkant.

Rör från kakelugnar och järnspisar få ej vara under 0,5 fot fyrkant invändigt och från köks- eller rundspisar ej under 0,8 fot. Rör från köks- och andra spisar 1,2 och 1,3 och 1,5 fot, allt invändigt.

Kakelugnar skola alla på mur eller nischer med valv eller bärjärn och aldrig stödjade intill vägg av trä samt framför kakelugnar hava stenplan eller plåt av minst 1,5 fots bredd och 2 fots längd.

Kakelugnar får ej uppföras närmare taket än 0,3 fot. Där kakelugnrör leder in i pipa ska alltid vara ett hopfalsat järnplåtrör 1,2 fot långt och 0,5 fot i fyrkant, därav hälften innefattas i kakelugnen och hälften i pipan och omkring vilket muras med 0,2 fots mur.

I välvda bakugnar av sten skall betäckningar över rörledningen hålla en tjocklek av 1,5 fot.

Skorstenar uppförs antingen igenom eller så nära intill takåsen som möjligt och ej vid takfoten samt måste på envåningshus ovan tak hava minst 4 fots höjd och på högre hus tre fots.

Alla rör drages så raka (uppåt??) som möjligt men där liggande (?? är oundvikligt, muras detta av tegel med 0,5 fots vägg på starka järnstänger. Genom trävägg får aldrig rör dragas.

Om i redan uppfört hus eldstad, rör, pipa eller skorsten finnes vara av annan beskaffenhet än ovan föreskrivits är och i ett annat avseende eldfarlig, må det ej vara ägare tillåtet en sådan behålla och nyttja utan skall densamma skyndsamt ändras i överensstämmelse med denna byggnadsordning.

Bageri, bryggeri, färgeri, smedja, koppar- och bleckslagare, snickeri-, vagnmakare- och tunnbindarverkstad samt destilleringsverk och annan dylik inrättning, som med eld drives, skola vara försedda med jord, plåt- eller stengolv och sådan inrättning eller verkstad i trähus finnas hava väggar invändigt klädda med murtegel eller kalkrappade och tak gipsade eller rappade.

Upplåter någon rum till drivande av nämnda yrken utan att rummet är så skyddat som förenämnts är – böte femtio Riksdaler Riksmünt.

Skulle när denna byggnadsordning träder i verksamhet, trähus eller rum däri till inrättning eller verkstad av ovannämnda beskaffenhet begagnas, utan att vara så inrett, som ovan sagt är, skall husägaren vid lika bot, inom den tid magistraten bestämmer, försätt lägenheten i det skick, som i enligt het med nyss nämnda stadganden förskriver.

§ 22

Envånings sten- eller trähus som ligger jämte högre skola förses med så kallade gnistfria skorstenar med lösa gnisthuvar.

§ 23

Till taktäckning får ej användas annat än koppar-, zink-, eller järnplåt, skiffer, takpannor av tegel eller glas och annat lika lite antändbar ämne användas.

§ 25

Byggnad får ej emot närmaste granne förses med öppna fönster såvida ej det mellanvarande avståndet är tio fot från gränslinjen.

Å tvåvåningshus eller större få dock ej gavelfönster eller gluggar anbringas på vinden, utom på stenhus, där de då alltid skola var försedda med järnluckor i järn eller stenram.

§ 27

Kakelugns- och krukmakeri, gjuteri, brännkölna och i allmänhet sådana inrättningar som fodra jämn och stark eldning få ej anläggas inom staden emellan västra älvgrenen och pråmkanalen, likaså färgerier, garverier eller i allmänhet sådan inrättning som sprider stank eller orenar vattnet i älven eller kanalen. Då bryggeri eller mälteri anläggs i staden emellan västra bron och pråmkanalen må dessa inrättningar endast anbringas i hus av sten

§ 29

Byggnad vilket är så förfallen att eldsvåda eller olycka genom fall eller ras därav befaras får ej repareras, såvida ej faran i nämna avseende genom reparation avböjes skall av ägaren inom viss tid som magistraten bestämmer nedrivas.

§ 33

Inom staden beläget hus eller staket få ej bstrykas med tjära eller beck eller utefter gata med rödfärg, vid bot av tio Riksdaler Riksmünt

§ 36

Denna byggnadsordning, som i den mån den kan tillämpas, bör lända till efterrättelse jämväl för ägare till de efter branden uti gamla staden kvarstående hus och byggnader, skall för varje hus och tomtägare innehavs, samt vid brandsyn företes, om sådant önskas, vid bot av tio riksdaler riksmünt.

Vid föredragning för kungen fanns ett par anmärkningar om brandbottnar på vindar och annan taklutning (25 istället för 12 grader). Undertecknat 16 november 1866. Troligen är den slutliga o tryckta utgåvan något ändrad.